

Проект „Подкрепа за интеграция на украинските бежанци в България“

Семинар 4 на тема: "Правна рамка в областта на предприемачеството и заетостта в България"

6 март 2023 г., НБУ

Въпроси и отговори (част 1):

Отговорите са предоставени от Михаил Илиев, д-р по право, експерт в Министерството на труда и социалната политика, трудово и социално аташе в Постоянното представителство на Република България към Европейския съюз

1. Възможно ли е получаване на синя карта за лице със статут на временна закрила по регулирана професия в България?

Не, не е възможно да се комбинират едновременно двата статута на пребиваване и достъп до пазара на труда или единият да се заменя с другия през срока на неговото действие. В тази връзка, **не е възможно през периода, през който украински гражданин се ползва от временна закрила да кандидатства за издаване на разрешение за пребиваване и работа тип „Синя карта на Европейския съюз“, независимо дали за регулирана или нерегулирана професия.**

Само за пълнота на отговора, особено когато професията е регулирана е, че за издаване на съответно разрешение за пребиваване и работа е необходимо да се спазва редът за признаване на професионалната квалификация, предвиден в **Закона за признаване на професионални квалификации** (ЗППК). По силата на чл. 4, ал. 1 ЗППК признаването се прави от различни държавни органи, в зависимост от характера на квалификацията, която лицето желае да му бъде призната, а именно:

1. министърът на здравеопазването - за професиите "лекар", "медицинска сестра", "лекар по дентална медицина", "акушерка" и "магистър-фармацевт", както и за другите медицински професии, включени в списъка по чл. 3, ал. 1 ЗППК;
2. изпълнителният директор на Българската агенция по безопасност на храните - за професията "ветеринарен лекар";
3. председателят на Камарата на архитектите - за професията "архитект";
4. председателят на Камарата на инженерите в инвестиционното проектиране - за професията "инженер в инвестиционното проектиране";
5. други органи, определени в специален закон или в подзаконов нормативен акт.

Проект „Подкрепа за интеграция на украинските бежанци в България“

Семинар 4 на тема: "Правна рамка в областта на предприемачеството и заетостта в България"

6 март 2023 г., НБУ

Списъкът на регулираните професии в България се съдържа в **Приложение 1 към Решение на Министерския съвет № 619 от 20 юли 2009 г. за приемане списък на регулираните професии в Република България.**

Важно е да се има предвид, че временната закрила и разрешението тип „Синя карта на Европейския съюз“ и останалите разрешения за пребиваване и работа не се издават служебно, а **по заявление на украинския гражданин** (в случая на Синята карта на ЕС заявление може да се подаде и от работодателя или упълномощено от него лице), т.е. той е този, който определя типа разрешение за пребивава (и работа), което желае да му бъде издадено.

2. Нужно ли е лицата със статут на временна закрила, които работят само в България и за български работодател, да се сдобият с удостоверение, че са местно лице (резидент на България).

По този въпрос се консултирах с колега данъчен експерт, тъй като той се отнася до данъчното третиране на украинските граждани и е извън моите познания и компетенции.

Има сключена Спогодба между България и Украйна за избягване на двойно данъчно облагане, по силата на която, за да се приемат за местни лица в България и доходът им да се облага в страната, трябва лицата да са български граждани или Украйна да им издаде **неформален документ, че не ги приема за местни лица, например отказ за издаване на документ за местно лице на Украйна**, което обаче предвид войната е малко вероятно да може да бъде направено. Това изглежда е единственият вариант, при който украински граждани с временна закрила в България могат да бъдат третирани като местни лица в България за целите на данъчното облагане.

С разрешение на колегите от е-сп. „Данъци ТИТА“, в което съм един от авторите, приложено изпращам един отговор по този въпрос на колега данъчен експерт, публикуван в списанието.

Отговорът обаче обхваща само временната закрила. Затова по мое мнение би е подходящо заинтересованите лица да отправят запитване към НАП, особено по отношение на тълкуването на чл. 49, ал. 2, т. 12 Закона за трудовата миграция и

Проект „Подкрепа за интеграция на украинските бежанци в България“

Семинар 4 на тема: "Правна рамка в областта на предприемачеството и заетостта в България"

6 март 2023 г., НБУ

трудова мобилност (ЗТМТМ), който изисква гражданите на трети държави, притежателите на *Единно разрешение за пребиваване и работа*, на *Синя карта на Европейския съюз* и на *Разрешение за сезонен работник* **да са равнопоставени на българските граждани** по отношение на правата за ползване на данъчни облекчения при условията и по реда на Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ), предвид обстоятелството, че ЗТМТМ е специален спрямо общия ЗДДФЛ, а изискването за равно третиране по отношение на данъчните облекчения за *Единното разрешение за пребиваване и работа* и за *Разрешението за сезонен работник* е въведено в изпълнение на изискванията на директиви на Европейския съюз (чл. 23, пар. 1, б. „и“ [Директива 2014/36/ЕС](#)¹, чл. 12, пар. 1, б. „е“ [Директива 2011/98/ЕС](#)²).

3. Ако пълнолетно лице със статут на временна закрила е здравно осигурено (здравна книжка) и не плаща вноски, губи ли право на здравно осигуряване? Начислен ли е дългът за такива вноски? Какви са условията за възобновяване на здравното осигуряване в този случай?

Както изясних и в рамките на уебинара, лицата с временна закрила в България, подлежат на задължително здравно осигуряване при условията и реда на Закона за здравното осигуряване (ЗЗО) като българските граждани.

За да се подпомогне тяхната адаптация на лицата с временна закрила в България, с *Постановление № 69 от 5 май 2022 г. за здравно осигуряване на лицата с временна закрила по чл. 1а, ал. 3 от Закона за убежището и бежанците и на лицата по чл. 39, ал. 6, т. 2 и чл. 40а, ал. 3а от Закона за здравното осигуряване* (ПМС № 69 от 2022 г.) беше предвидено, че за лицата до 18-годишна възраст и на възраст **на и над 63 години за жените и на и над 65 години за мъжете** осигурителните вноски са за сметка на държавния бюджет за срока на временната закрила, освен ако тези лица не подлежат на здравно осигуряване на друго основание по чл. 40, ал. 1 ЗЗО (например поради започване на трудова дейност).

¹ Директива 2014/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 година относно условията за влизане и престой на граждани на трети държави с цел заетост като сезонни работници.

² Директива 2011/98/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно единна процедура за кандидатстване на граждани на трети държави за единно разрешение за пребиваване и работа на територията на държава-членка и относно общ набор от права за работници от трети държави, законно пребиваващи в държава-членка.

Проект „Подкрепа за интеграция на украинските бежанци в България“

Семинар 4 на тема: "Правна рамка в областта на предприемачеството и заетостта в България"

6 март 2023 г., НБУ

За лицата с временна закрила на възраст **на и над 18 години** и на възраст **под 63 години** за жените и **под 65 години** за мъжете (*т.е. лица в трудоспособна възраст*) осигурителните вноски са за сметка на държавния бюджет **само за срок 90 дни от датата на предоставянето на временна закрила**, освен ако не подлежат на здравно осигуряване на друго основание по чл. 40, ал. 1 ЗЗО (например поради започване на трудова дейност). След изтичане на 90-дневния срок украинските граждани в трудоспособна възраст (над 18 г. до 63 г. /жени/ и 65 г. /мъже/) са длъжни да внасят за своя сметка осигурителни вноски по реда на чл. 40 ЗЗО, разбира се, ако не подлежат на осигуряване по чл. 40, ал. 1 ЗЗО, например, както отбелязах по-горе - поради упражняване на трудова дейност.

Размерът на здравноосигурителната вноска е **8 на сто** (чл. 2 Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г.) и се внася върху **осигурителен доход не по-малък от половината от минималния размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица**, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване (1/2 от 710 лв. след 01.04.2022 г.), до 25-о число на месеца, следващ месеца, за който се отнася (чл. 40, ал. 5 ЗЗО във връзка с чл. 1, т. 4 ПМС № 69 от 2022 г.).

По отношение на въпроса за незаплащане на здравноосигурително вноски, и в това отношение украинските граждани са изцяло приравнени на българските, като по силата на чл. 109, ал. 1, 2 и 3 ЗЗО **здравноосигурителните права на лицата, които са длъжни да внасят осигурителни вноски за своя сметка, се прекъсват**, в случай че лицата **не са внесли повече от три дължими месечни осигурителни вноски** за период от 36 месеца до началото на месеца, предхождащ месеца на оказаната медицинска помощ. **Лицата с прекъснати здравноосигурителни права заплащат оказаната им медицинска помощ. В този случай здравноосигурителните права на лицата се възстановяват, при условие че лицето е заплатило всички дължими здравноосигурителни вноски през последните 60 месеца от датата на заплащане на дължимите вноски, като сумите, платени за оказаната медицинска помощ, не се възстановяват.**

Когато лицата са в трудово правоотношение задължението за внасяне на осигурителните вноски е на работодателя, поради което по силата на чл. 109, ал. 4 ЗЗО невнасянето на осигурителни вноски не лишава осигуреното лице от здравноосигурителни права.

Проект „Подкрепа за интеграция на украинските бежанци в България“

Семинар 4 на тема: "Правна рамка в областта на предприемачеството и заетостта в България"

6 март 2023 г., НБУ

При всички случаи здравноосигурителната вноска остава дължима, ведно със законната лихва. Компетентността за събиране на здравноосигурително вноски е на Националната агенция за приходите. На сайта на Агенцията има наличен публичен калкулатор на лихвите за просрочени задължения за здравноосигурителни вноски, който може да бъде достъпен на следния интернет адрес: <https://nra.bg/wps/portal/nra/uslugi/zdravnoosiguriteln-kalkulator>